

ВІД УРОКУ ДО УРОКУ

Красне літечко надворі

Завітаймо до лісової школи. Чуєте, як малі зайчата вчаться читати?

До щ и к прочитали —
Крапельники впали.
Склали з літер вітер —
Загойдались віти.
Вичитали грім —
Гримнуло вгорі.
Так вони помалу
Літо прочитали.

О. Маландій

Коли на лісовій галявині зарожевіє шипшина, а в лузі заголубіють дзвоники і білі ромашки розправлять під сонцем свої пелюстки — вважайте, що настало літо.

Його іноді називають красним. Це тому, що в цю пору розпускаються і цвітуть найяскравіші квіти. Мабуть, не знайдеться на світі такої людини, яка б не любила цієї краси. Одні кохаються на пишних жоржинах, інші обожнюють королеву квітів троянду, а ще інші у захваті від граціозності й витонченості гладіолусів. А чи знаєте ви, що, крім естетичного задоволення, квіти — носії своєї рідної «мови», якою можна передавати свої почуття, бажання? Виникла вона у стародавні часи на Сході, у XIV ст. проникла у Францію, потім — в Англію, а пізніше поширилась по всій Європі. Так, подарований букетик азалії означав сум чи

смуток, спричинений самотністю. За кількістю пуп'янків на гілочці гіацинта дізнавались про день побачення, а за кількістю розквітлих на ньому дзвіночків — про його час. Волошки означали довір'я, ромашки — цілковиту згоду, лілія стала символом чистоти, а гвоздика — пристрасті.

Чорнобривці, що ростуть на Україні всюди, уособлюють материнську доброту, ласку, щедрість. Недарма ж справді народною піснею стали слова поета:

Як на ті чорнобривці погляну,
Бачу матір стареньку.
Бачу руки твої, моя мамо,
Твою ласку я чую, рідненька.

Якого кольору ці квіточки? Чому мають таку назву? Чи пахнуть вони самі, чи може, й листя?

Треба вміти добирати букети й доглядати за ними. Хочете, щоб у вашій квартирі квіти жили довго? Тоді читайте і запам'ятовуйте.

Не ставте вазу біля відкритого вікна, на протязі. Оберегайте квіти від прямого сонячного проміння. Кінчики м'яких стебел щодня підрізуйте гострим ножем навскіс, а міцних (як-от бузка, хризантеми) розріжте чи розплющіть. Стебло цикламена проколить кілька разів голкою.

Щодня міняйте воду, стежте, щоб вона була не дуже холодною, найкраще — кімнатної температури. Щоб запобігти розмноженню гнильних бактерій, у наповнену вазу вкидають кристалик марганцівки чи мідну монетку. Пам'ятайте: у кожній квітці свої смак і звички. Біла запашна гарденія житиме довше, коли воду ледь-ледь підсолити; троянда і хризантема полюбляють аспірин, а тюльпани, гладіолуси й айстри віддають перевагу цукрові.

Квіти у вазі не завжди живуть у злагоді одна з одною: у кожній свій характер. «Найсварливіша», мабуть, конвалія. Поставте її разом з фіалкою, незабудкою або іншими квітами — ніколи не «помиряться»: конвалія виживе, а її сусіди загинуть. Тільки примула здатна протистояти цій тендітній красуні. Конвалію і духмянний горошок (також квітка не з лагідних) тримайте в окремих посудинах.

Пригнічують один одного нарциси і тюльпани, коли їх тримати разом. Троянда терпіти не може резеди, швидко і жорстоко розправляється з нею. Недолюблює й гвоздику. А от з лілією дружить. І в саду, якщо посадити їх поруч, обидві добре ростимуть і квітнуть.

Літнього дня часто можна спостерігати, як пернаті «купаються» у поросі чи піску. Справа в тому, що навесні і влітку, коли птахи сидять у гніздах, у їхньому пір'ї часто заводяться дрібні комахи-паразити — пухо-

їди, вощі та ін. Від цього шкіра у птахів свербить, і їм дуже приємно «освіжитися» теплим пісочком або порошком. Витрушуючи з пір'я пісок, вони водночас скидають і настирливих своїх утриманців.

От і скінчився теплий літній день. Над водоймою стелиться густий білий туман. Звідки він узявся? За день земля нагрілась, а надвечір почала охолоджуватись. Вологе повітря над водоймою стало прохолоднішим і вже не може поглинати водяну пару. Вона згустилася й перетворилася на туман. Пригадайте: й охолоджене скло в теплій кімнаті запітніває.

Літо, літечко, сонячна пора... Діти від'їжджають у піонерські табори, вирушають у турпоходи. Тому незайве ще раз нагадати: перегрівшись на сонці, не можна рятуватися від спраги прохолодним напоєм. Різкий перепад температур враз спричинить важку простуду.

Завдання на літо

1. Загадки

Двоскладове, яснокриле,

Світу я тепло даю...

І тоді я людям миле,

Коли й другий склад гублю...

Що це? (Сонце-сон).

Білі ягнички збіглись до річки,

Довго блукали, швидко пропали. (Туман).

По небу іде кучерявий баран

І рогом вогненным б'є в барабан. (Хмара, блискавка, грім).

Мене просять і чекають, а як прийду — усі втікають. (Дощ).

То не айстри уazonі,

Не дзвіночки то, не мак.

Гляньте, то росте... їжак!

Що росте на підвіконні? (Кактус).

2. Скоромов'ка.

В небі ластівка летить,

В лісі листя шелестить.

Воду п'є лелека.

Сонце палить. Спека.

Дозріває жито.

Вже настало літо.

3. Приказки.

Влітку день — рік.

Влітку і качка — прачка.

Садок літом — як кожух зимою.

Хто літом працює, той зимою не голодує.

Літо запасає, а зима з'їдає.

Дощове літо гірше від осені.

Про що йдеться у кожній приказці? Чому так говорять про літо? Порівняйте з своїми спостереженнями за навколишнім. Наведіть відомі вам приказки і загадки про літо.

4. З давніх-давен народ примічає:

Коли червень медовий, то рік не вельми хлібний. Яка погода в липні, така буде й у січні.

В першій половині серпня погода стала — буде зима тривала.

Вчись прогнозувати погоду.

Буде тепло, якщо:

— дим від вогнища піднімається вгору;

— протягом доби температура різко змінюється: вдень спекотно, вночі — прохолодно;

— вітер вдень посилюється, а ввечері стихає;

— в суцільних хмарах з'явилися шматочки голубого неба;

— увечері на заході смужка ясного неба, сонце сідає за безхмарний горизонт;

— після заходу сонця в низинах, над річкою, озером, болотом стелиться туман;

— випадає рясна роса, яка залишається до ранку.

Погода погіршиться, якщо:

— дим від вогнища стелиться понад землею;

— вдень ясно, а ввечері попливли хмари;

— вітер посилюється;

— сонце сідає у хмару;

— ввечері тепліше, ніж уранці;

— туман у вигляді суцільної завіси не зникає після сходу сонця;

— увечері роса не випадає;

— навколо сонця і місяця з'являється сяйво у вигляді великого кільця.

У дерев, комах, трави — свій «барометр»:

Квіти кульбаби дуже слухняні: як тільки настає вечір, вони одразу ж стуляють пелюстки, засинають і сплять до самого ранку. Кульбаба парасоллю складає і хова — то хмара суне дощова.

Квіточки мокрець стуляє — поспішає дощ до гаю.

Якщо вдень «парить», а з листя осоки чи клена крапають «сльози», треба чекати дощу.

Під вікнами туркочуть од ранку голуби — обов'язково буде сонце, ходімо по гриби!

Комарі «товчуть» мак — буде тепло, знає всяк.

Сюркочуть коники дотемна — на спеку, на посуху.

5. Дослід. Вдень на городі чи шкільній ділянці поставте на землю банку догори дном і злегка присипте її краї ґрунтом. Вночі повітря стане прохолоднішим, на стінках банки з'явиться роса, в чому ви й переконаєтесь уранці.

Як пояснити, що вночі найбільше роси утворюється на трав'янистих рослинах, а не на кущах чи деревах? (Нижній приґрунтовий шар повітря найбільш зволожений. Крім того, внизу повітря менше рухається, тому й вологи випаровується менше).

6. Ціле літо бабуся навчала,

Щоб Мар'янка сама визначала,

Де ростуть кропива і чебрець,

Де жовтіє у лузі жовтець,

Де гіркезний і буйний полин,

Де корівці на пашу люпин.

За якими ознаками ви розпізнаєте ці рослини? Про літо розповідають і ягоди у лісі. За ними

навіть можна дізнатися, який зараз місяць. Перша суниця — це... (червень), перша чорниця — ... (липень), перша брусниця — ... (серпень).

7. Часто під час спеки можна побачити, що ґрунт під кронами яблунь, груш, слив та інших садових дерев вкривається кіркою. Це дуже шкодить рослинам. Їхні корені через нестачу повітря не можуть нормально дихати. Дереву потерпають від нестачі поживних речовин, ростуть гірше, знижується врожайність. Як цьому запобігти? Під кожним деревом за 2—3 м від стовбура посадить по три насінини гарбуза. Звичайно, можна виростити і розсаду. Довга огудина з широкими листками повністю закриє пристовбурну чашу, вбереже ґрунт від висихання.

Чому посушливого літа гриби ростуть ближче до стовбура дерев, а вологого — далі, під короною, в зоні розташування основної маси коренів? (Посушливого літа вологість ґрунту вища біля стовбура, де практично немає молодих коренів, що активно поглинають вологу. «Мокрого» літа її вистачає і кореням, і міцелію грибів).

8. Хто чим славиться?

Соловейко — ... (пісню),

джерельце — ... (чистою і прохолодною водою),

колос — ... (зерном),

сонце — ... (теплом),

квітка — ... (красою і ніжним запахом).

Ну, а чим же ти на землі прославишся?

9. На згадку про літо.

Маленьку паличку з липи або крушини обпалить на вогнищі, загострить — от вам готовий олівець. Саме такими малюють художники. Фарби теж дадуть рослини: червону — звіробій, синю — живокіст, фіолетову — ожина, коричневу — кора вільхи, жовту — кінський щавель, сіро-зелену — листя й корені приворотню, жовто-зелену — шишкоягоди і кора ялівцю. Як їх виготовити? З квітів і листя зробити гарячий настій. Кору настругати, настоювати 2 дні, а потім 20 хв кип'ятити. Додати до настою клею і цукор. Фарби готові.

З природного матеріалу виготовте набір іграшок та аплікацій для підшефного дитячого садка. Ягоди глоду й горобини, каштани й жолуді, кумедний сучок, зламана вітром гілочка ялини і кленове листя — все знадобиться в роботі.

З. В. ДРУЗЬ,

викладач Криворізького педінституту

(Початок на с. 74)

Пропонуємо диплом молодому спеціалісту видавати тільки через рік, протягом якого він самостійно викладатиме в школі. І коли з'ясується, що він не здатний працювати з дітьми, відмовити у видачі диплому. Лише за таких умов до школи не потраплятимуть випадкові люди.

Вдалим нам видається розділ «Диференційований підхід до організації навчально-виховного процесу», побудований із врахуванням широких можливостей розвитку творчих здібностей учителя, без обмежень його рамками однієї програми, різними формами, методами роботи з єдиною вимогою — досягти гарантованого засвоєння курсу початкової школи всіма учнями.

Однак, пропонуючи інтенсивне навчання з 6 років, більш виправданий був би варіант, коли б учень переходив у 3 клас, минаючи перший, або в 4-й, минаючи третій.

Змістовний і методично насичений розділ «Органічне поєднання навчальної діяльності з ігровою». Його слід докладніше подати у «Пояснювальній записці до предмету», визначивши з точки зору психології і педагогіки доцільність проведення певних ігрових форм для кожної вікової категорії.

В розділі IV слухними вважаємо вимоги щодо системи уроків (с. 5—7), до нових планів і програм (с. 7). Але ми не згодні із зміною тривалості уроку від 30 хв у 1 класі, до 50-ти в 3—4 класах, оскільки це в умовах проєктів

побудови шкіл не дає можливості повноцінно реалізувати дану пропозицію. Для цього слід переробити проєкти забудови шкіл так, щоб вони були подібні до школи В. О. Сухомлинського (корпуси за віковими особливостями), а то виходить, що на одному поверсі вчитимуться учні з різною тривалістю уроку, в одних перерва, а інші в цей час ще вчать і чують шум у коридорі. Таку тривалість уроку — 30 хв — можна вважати чистим робочим часом на уроці, а 15 хв у 1 класі, наприклад, виконати дві фізхвилинки через 15 і 30 хв уроку, а 10 хв дати на ігрові форми роботи, ділові ігри і т. д.

Ми за меншу кількість дітей в молодших класах, та автори проєкту пропонують в коригуючих класах 18 учнів. Як же тоді бути, коли їх зведуть з таким же класом у старших класах? Тоді вийде 36 учнів, нам здається, що це буде забагато. Можливо, в класи з коригуючим навчанням варто набирати не більше 14 школярів, тоді при зведенні буде відповідна кількість учнів класу (с. 3).

У школах серед природи типу «Чисте джерело» і т. д. ввести, крім фізичного і загального розвитку дітей, посилене трудове виховання, на що вказувався в матеріалі Всесоюзного з'їзду працівників народної освіти.

Концепція містить чимало нового, творчого, що передбачає суттєву перебудову програми, підручників, тривалості робочого тижня, психології (Закінчення на с. 80)